

A close-up photograph of several ornate brass lamps, likely from a Middle Eastern or North African region. The lamps are highly detailed with intricate engravings and designs. One lamp in the foreground is particularly prominent, showing its spout and the base. The background is filled with more similar lamps, creating a sense of a collection or a display. The lighting is warm, highlighting the metallic sheen of the brass.

30 september 2021 Septet

In gesprek over leven en dood

Interculturele palliatieve zorg

Gudule Boland PhD

Even voorstellen

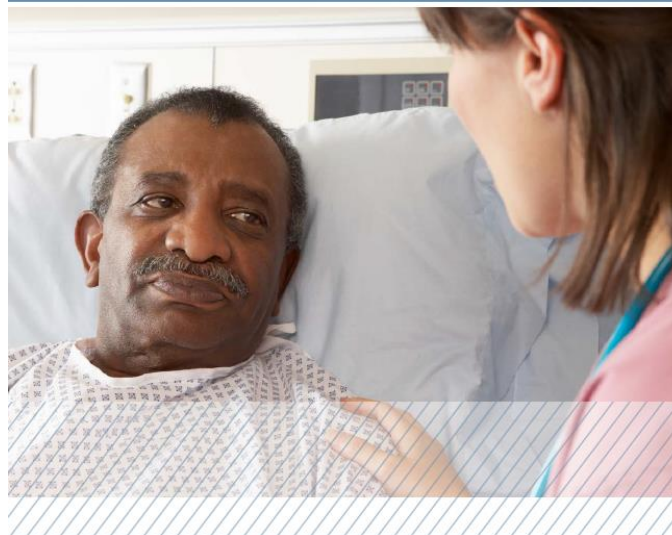
Gudule Boland PhD

Projectleider 'In gesprek over leven en dood' en 'Goed Begrepen'

*Programmaleider
Verantwoord medicijngebruik
bij migranten en laaggeletterden*

Voorlichting over palliatieve zorg aan mensen met een migratieachtergrond

Lessen uit gesprekken over leven en dood

Publicatie van Expertisecentrum Pharos
November 2017

PHAROS
EXPERTISECENTRUM GEZONDHEIDSVARDEBIJEN

GOED
BEGREPEN

Informeren van en samen beslissen met patiënten met beperkte gezondheidsvaardigheden in de palliatieve zorg in ziekenhuizen

Gudule Boland
@GuduleBoland

Volgen

Zeer vereerd: vanavond mocht ik deze @ZonMw Parel in ontvangst nemen voor ons project in gesprek over leven en dood. #NCPZ18 @PharosKennis

PHAROS

Inhoud

De 5W's en de H (waarom, wat, wie, wanneer, waar en hoe)

Maar vooral: jullie vragen

Waarom aandacht voor interculturele palliatieve zorg?

- Aantal oudere migranten groeit
- Zorg sluit niet altijd goed aan
- Zorgverleners voelen zich onvoldoende toegerust
- Migranten hebben weinig ervaring met sterven:

“Wij hadden geen ervaring. Mijn oma overleed in Marokko. Wij zijn daar niet bij geweest. Het is een grote klap als de eerste die overlijdt je vader is” (F. de Graaff 2010)

Wat is het aanbod van Pharos (gebaseerd op onderzoek)

Meer informatie en voorlichtingsmaterialen?

[Pharos.nl/palliatievezorg](https://pharos.nl/palliatievezorg)

Direct naar de films?

[Pharos.nl/ingesprek](https://pharos.nl/ingesprek)

Het thema meenemen in het onderwijs?

[Pharos.nl/onderwijs](https://pharos.nl/onderwijs)

Voor wie, hoe en waar

Voor wie	Hoe	Waar
Voor zorgverleners	E-learning Brochure Teamtraining Webinar Artikelen	Online: www.pharos.nl/palliatievezorg Fysiek Lezen in je luie stoel Bespreken op een teamoverleg
Voor docenten van (para)medische en welzijnsopleidingen	www.pharos.nl/onderwijs Palliaweb	Klaslokaal/collegezaal Stageplek
Voor mensen met een migratieachtergrond	www.pharos.nl/ingesprek Voorlichtingsbijeenkomsten	Online In de spreekkamer Buurtcentra / kerk / moskee / tempel

Voorlichtingsfilms voor migranten

www.pharos.nl/ingesprek

Papia tocante bida y morto

In gesprek over de laatste levensfase met Antilliaanse migranten

如何谈论关于生与死的问题

In gesprek over de laatste levensfase met Chinese migranten

الحديث عن الحياة والموت

In gesprek over de laatste levensfase met Marokkaanse migranten

Yaşam ve ölüm hakkında konuş

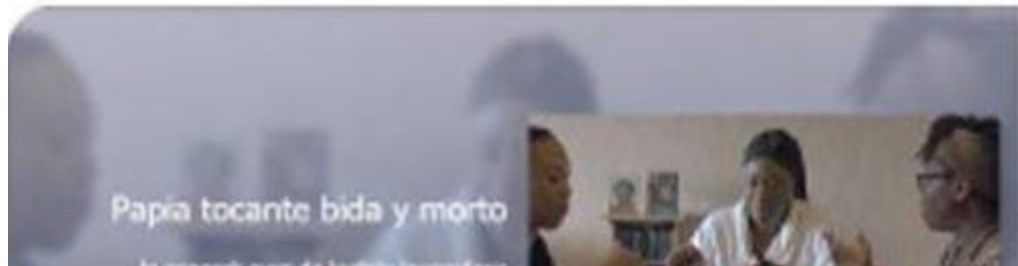
In gesprek over de laatste levensfase met Turkse migranten

Met een bijsluiter met tips voor het gebruiken van de films

'In gesprek over leven en dood' -
voorlichtingsfilms in eigen taal

Bijsluiter over inzet films voor huisartsen, POH ouderen en SOG

Praktische handreiking voor zorgverleners

- www.pharos.nl/palliatievezorg

Voorlichting over palliatieve zorg aan mensen
met een migratieachtergrond

Lessen uit gesprekken over
leven en dood

Publicatie van Expertisecentrum Pharos
November 2017

PHAROS
EXPERTISECENTRUM GEZONDHEIDSVERSCHILLEN

PHAROS

Artikelen (op mijn persoonlijke pagina)

<https://www.pharos.nl/over-pharos/medewerkers/dr-gudule-boland/>

(Even reclame voor mezelf...)

Palliatieve zorg

- [‘Geef ook laaggeletterde patiënt een rol in de spreekkamer’](#). Maaïke Zweers. In: Qruux, 22 april 2021
- [Reanimeren of niet: Communicatie over levenseindebeslissingen met kwetsbare oudere migranten en hun mantelzorgers](#). Jolanda van der Velden, Gudule Boland en Jos van Campen. In: Aging Academy 2021 #2
- [Twelve tips to teach culturally sensitive palliative care](#). Jeanine Suurmond, Katja Lantinga, Xanthe de Voogd, Roukayya Oueslati, Gudule Boland & Maria van den Muijsenbergh. In: Medical Teacher, 17 oktober 2020.
- [‘Artsen moeten zich bewust zijn van de impact van communicatie’](#). Mathilde Jansen. NEMO Kennislink, 19 juni 2020.
- [‘Zelf zullen ze er niet over beginnen’](#) – In gesprek over leven en dood met niet-westerse migranten. Wim Huijser. In: Relevant, tijdschrift van de nvve | nummer 3 | september 2019.
- [In gesprek over leven en dood: Palliatieve zorg voor migranten](#). Gudule Boland. In: Tijdschrift M&G juni 2019.
- [Lessen uit gesprekken over leven en dood](#). Gudule Boland, Helena Kosec, Jessica Maas, Roukayya Oueslati, Lydia Pars, Pharos, december 2017.
- [‘Het is eenzaam als niemand over je naderende dood begint’](#). Marc van Bijsterveldt, Mediator 32, 3 december 2018.
- [‘Ik mocht mijn moeder niet vertellen dat ze dood ging’](#). Jessica Maas, Zorg en Welzijn pp. 14-16, juli 2017.
- [De wens als ‘mens’ te worden gezien in plaats van als migrant](#). Liset Ratelband, website Agora, augustus 2016.

Voorlichtingsbijeenkomsten

Nodig een van onze voorlichters uit.

- Zij hebben een draaiboek
- En een PPT
- En gebruiken de films
- Maar gaan vooral in gesprek
- Ansichtkaart om na afloop mee te geven

Gebruik de poster, maar nodig mensen vooral persoonlijk uit

	Tuba Gultekin Gezondheids statushouders, Palliatieve zorg	▼
	Marzouka Boulaghbage Palliatieve zorg	▼
	Po Yee Leung Palliatieve zorg	▼
	Hatice Tokgöz-Bölek Palliatieve zorg	▼
	Rita Raghoebarsing Palliatieve zorg	▼
	Kwok Hung Lau Palliatieve zorg	▼
	Ruthmila Cicilia Palliatieve zorg	▼

Praat op tijd over zorg

Datum / Tijd / Plaats:

Naam Voorlichter / Organisatie:

Fotograaf: Marion Duijnt

Bekijk de films thuis, samen met uw familie

www.pharos.nl/ingesprek

Praat er over met uw familie en met uw eigen huisarts.

Wilt u meer weten over goede zorg in de laatste levensfase, praat dan ook met uw eigen huisarts.

Parelproject PHAROS

Papia tocante bida y morto
In gesprek over de laatste levensfase met Antilliaanse migranten

如何谈论关于生与死的问题
In gesprek over de laatste levensfase met Chinese migranten

الحديث عن الحياة والموت
In gesprek over de laatste levensfase met Marokkaanse migranten

Yaşam ve ölüm hakkında konuş
In gesprek over de laatste levensfase met Turkse migranten

www.pharos.nl/ingesprek @Dagboekvaneenmantelzorg

Wanneer

Vandaag!

Webinars en (online) trainingen: op aanvraag

Lezen: op je eigen moment of in werktijd

E-learning (met accreditatie): op je eigen moment of in werktijd

Op ROC, hbo of universiteit in het klaslokaal of de collegezaal

Op het werk: teamoverleg, themamiddag, stageonderzoek

In de spreekkamer

CultuurSensitief Communiceren (CSC)

Elementen

- Vaardigheden
- Houding
- Kennis
- Bewustzijn
- Etnocentrisme
- Stereotypisch denken

$$CSC = \frac{V \times H \times (K + B)}{E + S}$$

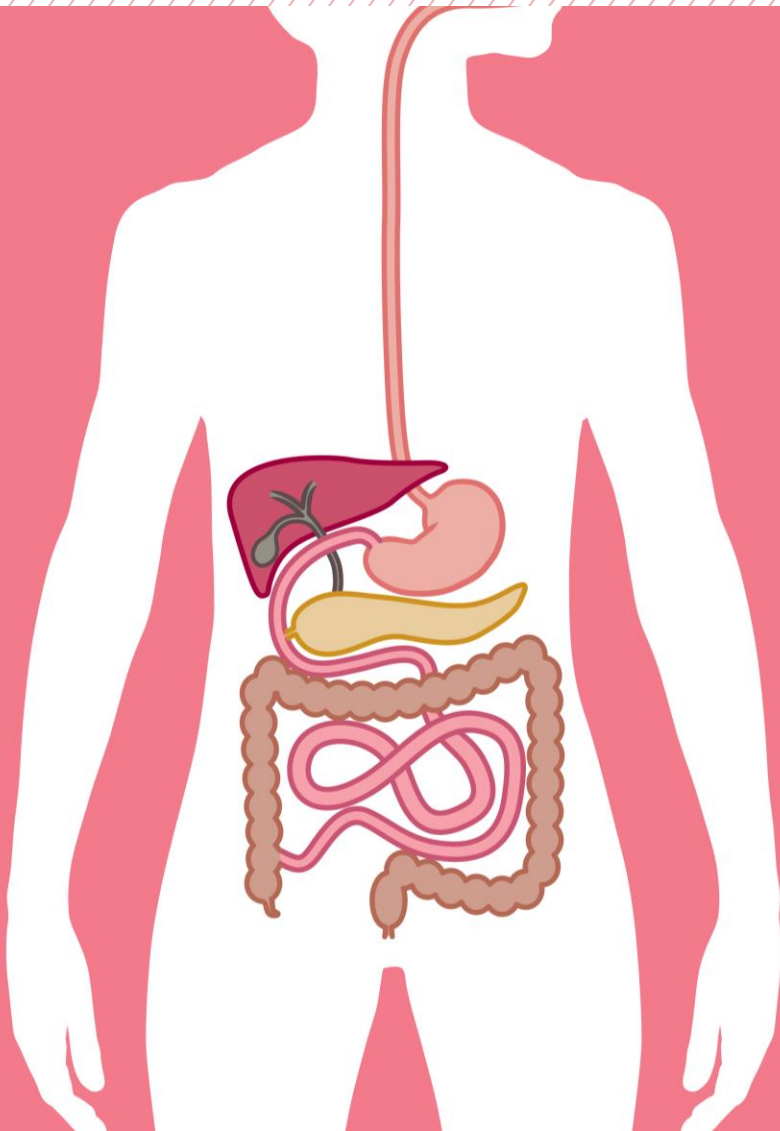

Toch wordt iedere familie dan met bepaalde uitdagingen geconfronteerd.

DEFINITIE

Beperkte gezondheidsvaardigheden

Gezondheidsvaardigheden zijn de vaardigheden van individuen om informatie over gezondheid te **verkrijgen**, te **begrijpen**, en te **gebruiken** bij het nemen van beslissingen over hun gezondheid.

A photograph of an elderly woman with glasses and a black headscarf with orange patterns, wearing an orange top. She is seated in a wheelchair and is smiling. Two people are supporting her from behind, with their hands on her shoulders. The background is blurred, showing a blue object.

Algemene bevindingen

Veel overeenkomsten met algemene NL bevolking

- Omringd door familie en dierbaren sterven (maar niet perse thuis)
- Geen pijn lijden
- Een goede relatie en vertrouwensband met zorgverleners

Verschillen binnen migrantengroepen

- Grote verschillen in gebruik en kennis van NL gezondheidszorg
- Grote verschillen binnen groepen, terug te voeren op opleidingsniveau en sociaal-economische status
- Taalbarrière

Palliatieve zorg is onbekend

- Nieuw woord
- Verwarring tussen palliatieve zorg en palliatieve sedatie
- Taboe op spreken over sterven
- Nadenken over eigen wensen en behoeften niet gebruikelijk

Kennistekort

- Laagopgeleide patiënt - beperkte kennis van eigen lichaam
- Onwetendheid over mogelijke zorg en behandelingen
- Wat mag wel en niet in cultuur of geloof (bijvoorbeeld pijnbestrijding)

Dilemma's in migrantengezinnen – botsende waarden en normen

- Zorgenvrij leven versus het recht om te weten
- Pijnbestrijding versus helder blijven tot het eind
- Autonomie versus familiebeslissingen
- Kwaliteit versus kwantiteit van leven

Opvattingen, wensen en waarden zijn niet statisch

“Ik durf niet meer zo absoluut over dit soort dingen te denken. Dat heeft er misschien mee te maken dat ik met het ene been hier sta en met het andere daar.”

(Nederlands-Marokkaanse vrouw, 36 jaar)

Onbegrip over overdracht van specialist naar huisarts

- Rol huisarts onbekend
- Gevoel afgescheept te worden
- Thuis sterven niet perse gewenst

- Goede uitleg over rol huisarts
- Goede overdracht 2e naar 1e lijn

Culturele verschillen? Vaak vooronderstelling Vraag patiënt zelf!

Persoonsgerichte zorg

Anticiperen op moeilijke situaties

**Wees je bewust van je eigen
aannames**

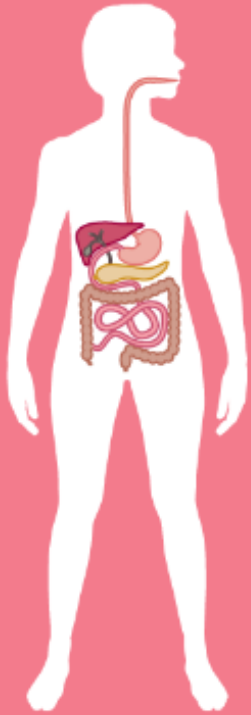
Terugvraagmethode

- Vraag iemand om in zijn eigen woorden te vertellen wat je hem zojuist hebt uitgelegd
- Blijkt dat iemand het niet heeft begrepen? Vul aan of stel bij
- Geef iemand niet het gevoel dat je hem controleert: houd de vraag bij je zelf

Prikkelbare darm

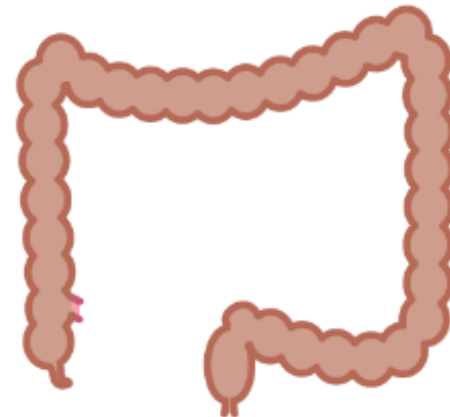
Maag-darmstelsel

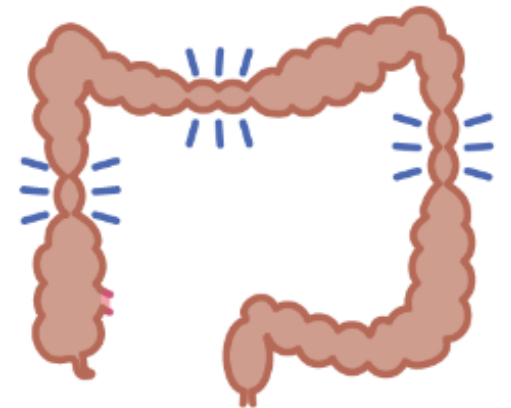
Dikke darm

Gezonde dikke darm

Prikkelbare darm

www.huisarts-migrant.nl

Dé website voor huisartsen en andere zorgverleners met vragen over zorg en gezondheid voor migranten, vluchtelingen en patiënten met beperkte gezondheidsvaardigheden.

Zorg voor laaggeletterden,
migranten en sociaal
kwetsbaren

In de huisartsenpraktijk
Praktische tips en inspirerende
voorbeelden

www.huisarts-migrant.nl

HOME

ZIEKTEBEELDEN

CULTUUR & GEZONDHEID

VLUCHTELINGEN EN ILLEGALEN

MATERIALEN

WIJKGERICHT WERKEN

Huisarts-migrant.nl

Voor huisartsen en andere zorgverleners met vragen over zorg en gezondheid voor migranten, vluchtelingen en patiënten met beperkte gezondheidsvaardigheden

Nieuwe publicatie NHG en Pharos

'Zorg voor laaggeletterden, migranten en sociaal kwetsbaren in de huisartsenpraktijk'

Onthoud dit

- Persoonsgerichte zorg is kern palliatieve zorg / Tast af wat een patiënt wil weten
- Er is veel onwetendheid en angst: goede communicatie nodig (vraag de patiënt naar wensen en ideeën)
- Geef ruimte aan familie
- Laat ruimte voor hoop
- Spreek eenvoudige taal
- Geef duidelijke adviezen

Welke vragen heb je nog?

Dank voor uw
aandacht

g.boland@pharos.nl

[@GuduleBoland](https://twitter.com/GuduleBoland)
[@PharosKennis](https://twitter.com/PharosKennis)

ZonMw